

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประสบการณ์ตรงของชายที่เข้าสู่ภาวะวัยทองตั้งแต่เริ่มรับรู้ว่ามีอาการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับตนเองจนกระทั่งเข้ารับการรักษาจากคลินิกชายวัยทอง และเสนอแนะวิธีการให้ความรู้ที่เหมาะสมกับชายที่เข้าสู่ภาวะวัยทองจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแพทย์ และด้านการศึกษาในระบบ

ฐานแนวคิดของการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของชายวัยทองได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นความไวเชิงทฤษฎี โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์เอกสารและสอบถามบุคคลใกล้ชิดเป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ลักษณะของผู้ให้ข้อมูลและการเลือกผู้ให้ข้อมูล
2. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
4. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ลักษณะของผู้ให้ข้อมูลและการเลือกผู้ให้ข้อมูล

ประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ ชายวัยทองที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป และเข้ารับการรักษาในคลินิกชายวัยทองของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า กรุงเทพมหานคร เนื่องจากประสบกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมนในร่างกาย ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างว่า ต้องเป็นผู้ที่รับรู้การวินิจฉัยจากแพทย์แผนปัจจุบันในคลินิกชายวัยทองของโรงพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถพูดภาษาไทย เข้าใจภาษาไทย มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ มีความสมัครใจและมีความยินดีที่จะให้ความร่วมมือ ในการบอกเล่าประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับวัยทอง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจนกระทั่งข้อมูลที่ได้รับมีความอิ่มตัว (Saturation of Data) คือ ไม่มีสาระสำคัญเพิ่มขึ้น ข้อมูลที่ได้รับใหม่มีความซ้ำซ้อนกับข้อมูลในช่วงที่ผ่านมา และสามารถตอบคำถามที่ต้องการศึกษาได้ทุกคำถาม โดยครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ตัวผู้วิจัยเอง ซึ่งผู้วิจัยได้เตรียมการในด้านการเตรียมความพร้อมผู้วิจัย การเตรียมแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อเก็บข้อมูล ดังนี้

การเตรียมความพร้อมผู้วิจัย ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมตนเองดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาเรื่องการวิจัยเชิงคุณภาพจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย ขอคำแนะนำจากอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเรียนรู้ ทำความเข้าใจในกระบวนการดำเนินการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล

2. แนวคำถาม ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย ต่าง ๆ เกี่ยวกับวัยทอง ทั้งหญิงและชาย และปรับให้เหมาะสมที่จะใช้สัมภาษณ์ชายวัยทอง

3. การหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบบันทึกข้อมูลและแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านชายวัยทองและด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 2 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวดี รอดจากภัย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไล สติยศเสถียร พิจารณาความเที่ยงตรงในเชิงเนื้อหาและเชิงโครงสร้าง

4. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองสัมภาษณ์ชายวัยทองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีคุณลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเข้ารับการรักษาในแผนกศัลยกรรมชาย โรงพยาบาลชลบุรี จำนวน 3 คน เพื่อศึกษาความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ถาม ความเข้าใจของผู้ตอบ ลำดับของเนื้อหาในแนวคำถาม และ ความยาวของคำถามที่สร้างขึ้น

5. เมื่อได้รับข้อมูลในส่วนของการประสบการณ์ชีวิตของชายวัยทองครบถ้วนตามกรอบแนวคิดของการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้รับเสนอแก่ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบ และด้านการแพทย์ เพื่อเสนอแนะวิธีการให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่ชายวัยทอง

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพถือว่าผู้วิจัยคือเครื่องมือหลักที่สำคัญที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการวิจัยเพื่อช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ โดยผู้วิจัยได้มีการเตรียมตนเองให้มีความพร้อมด้านเวลา ความรู้พื้นฐานการเปลี่ยนแปลงของชายวัยทอง ประเด็นการสัมภาษณ์ เป็นต้น สำหรับดำเนินการวิจัย

2. สร้างแนวคำถามในการเก็บข้อมูลครั้งแรก เป็นแนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ เพื่อช่วยเตือนความจำในระหว่างการสัมภาษณ์ เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดจำแนกเป็นประเด็นกว้าง ๆ และมีความยืดหยุ่นตลอดเวลา

3. เก็บรวบรวมข้อมูลครั้งแรก ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเก็บข้อมูลจากโรงพยาบาลของรัฐที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและเปิดให้บริการคลินิกชายวัยทอง

4. ถอดความการสนทนา ภายหลังจากเก็บข้อมูลแต่ละครั้ง ผู้วิจัยถอดความจากการบันทึกเสียงเป็นภาษาเขียนด้วยตนเอง แล้วทวนความกับแถบบันทึกเสียง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการถอดความ จากนั้นอ่านทวนความซ้ำเพื่อสร้างความเข้าใจข้อมูลก่อนที่จะวิเคราะห์ข้อมูล

5. การสังเกต ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลระหว่างสัมภาษณ์

6. เขียนบันทึก เพื่อช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความเที่ยงตรง และน่าเชื่อถือ

7. สร้างแนวคำถามใหม่ในการเก็บข้อมูลครั้งต่อไป ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามในการเก็บข้อมูลครั้งต่อไป บนฐานของข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ในครั้งก่อน

8. การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการตรวจสอบยืนยันข้อมูลสำคัญจากผู้ให้ข้อมูลหลาย ๆ คน คือ แพทย์ ผู้ดูแลรักษา บุคคลใกล้ชิด สังเกตกิริยาท่าทาง ตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลขณะให้สัมภาษณ์ และศึกษาข้อมูลจากเอกสารเวชระเบียน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่จะวางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ สร้างสัมพันธภาพเพื่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเองในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลรายวันและภายหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนแล้ว ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อสิ้นสุดการวิจัย โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การประมวลผลของข้อมูลในเบื้องต้น คือ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต ผู้วิจัยได้จับบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ลงในบันทึกภาคสนามและบันทึกเสียงในรายที่อนุญาต หลังจากนั้นกลับมาเขียนรายละเอียดของการสัมภาษณ์ในแต่ละวัน สรุปประมวลลงในสมุดบันทึกประจำวัน ซึ่งจะแยกประเด็นการบันทึกออกเป็นเรื่อง ๆ จัดหมวดหมู่ของข้อมูลในลักษณะเป็นเชิงบรรยาย แล้วนำมาตรวจสอบความครบถ้วนต่อเนื่องกันไปในแต่ละวัน ข้อมูลใดที่ขาดหายจะมีการติดตามสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการทราบ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่เก็บรวบรวมภาคสนามจะถูกนำมาวิเคราะห์รวบรวมอีกครั้ง ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา โดยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลแต่ละบรรทัดพิจารณาอย่างละเอียดเป็นคำต่อคำ วลีต่อวลี ประโยคต่อประโยคแยกและจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Sorting and Coding the Data) จากนั้นให้รหัส (Coding) และนำรหัสเหล่านี้มาจัดเป็นหมวดหมู่ แบ่งแยกประเภท (Category) จัดกลุ่มตามประเภทหรือลักษณะที่มีความหมาย มีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน ซึ่งอาจจัดได้ทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย

3. คัดเลือกหมวดหมู่หลักหรือรหัสสำคัญ (Core Category) เป็นกระบวนการเลือกหมวดหมู่ที่เป็นแกนสำคัญของปรากฏการณ์ทั้งหมดที่รวบรวมได้ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับหมวดหมู่อื่นอย่างเป็นระบบและนำสาระที่ได้จากข้อมูลหรือหมวดหมู่นี้มาพัฒนาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. นำสาระที่วิเคราะห์ได้จากผู้ให้ข้อมูลทุกรายมารวมกันและร่วมหาข้อสรุปตามผลที่ได้รับจากการศึกษาจริง โดยให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงผู้อำนวยการ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ยื่นเสนอขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัย ต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา เมื่อผ่านการพิจารณาแล้วจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

3. ยื่นเสนอขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัย ต่อโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า เมื่อผ่านการพิจารณาแล้วจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในคลินิกชายวัยทองต่อไป

4. หลังจากได้รับอนุญาตจากโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า นัดหมายกับชายวัยทอง เรื่องของการสัมภาษณ์โดยผ่านทางเลขานุการประจำคลินิกชายวัยทองของโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า

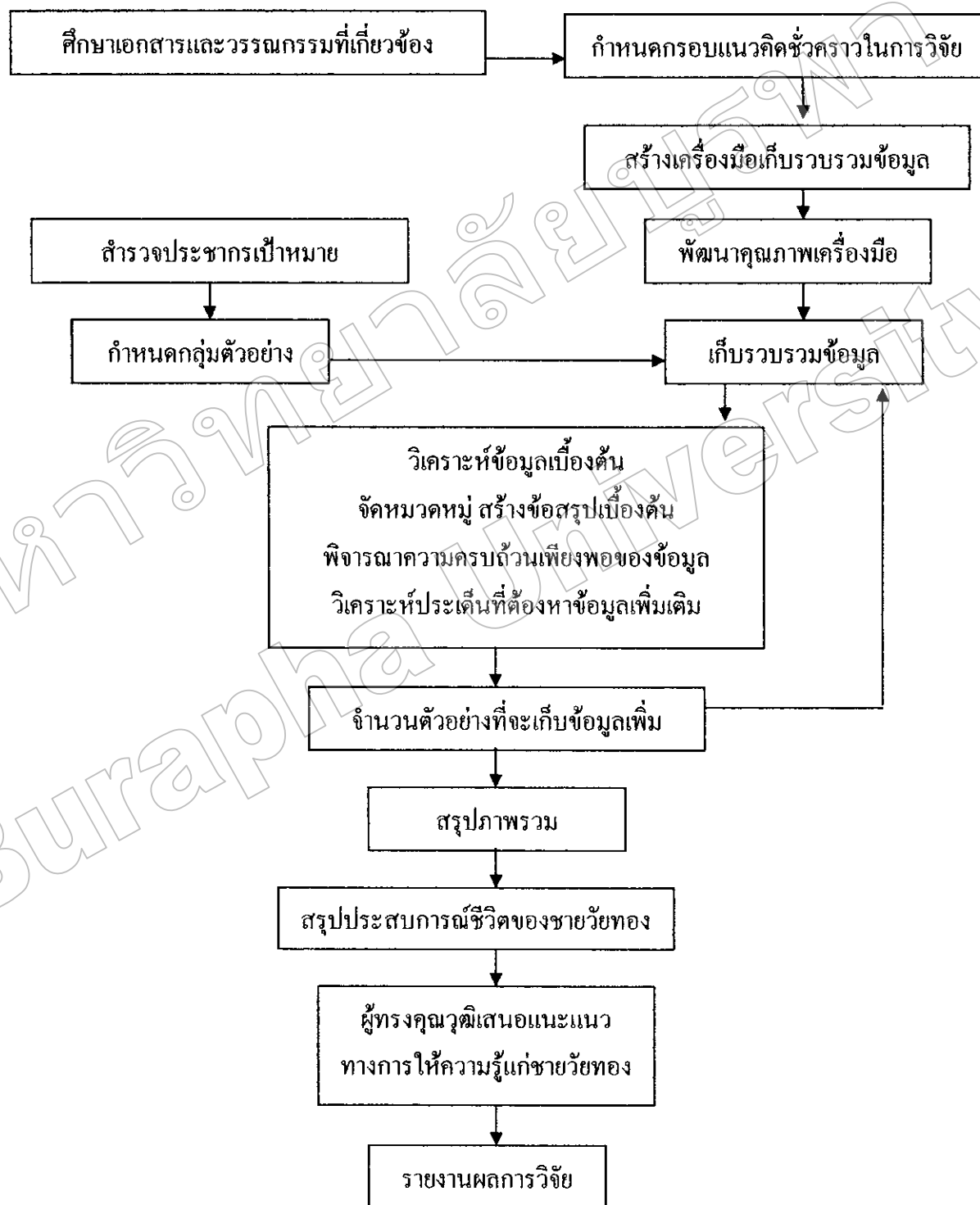
5. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนของการเก็บข้อมูลโดยไม่ปิดบัง พร้อมกับบอกให้ทราบเกี่ยวกับลักษณะการสนทนาแบบลึก การขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนา ระยะเวลาที่คาดว่าจะใช้ในการสนทนา การรักษาความลับด้วยการลบหรือทำลายข้อมูลเมื่อสิ้นสุดการวิจัย การนำข้อมูลไปอภิปราย หรือพิมพ์เผยแพร่จะกระทำในภาพรวม เฉพาะในการเสนอเชิงวิชาการโดยไม่เปิดเผยชื่อ พร้อมกับย้ำให้มั่นใจว่าผลการตัดสินใจของผู้ให้ข้อมูลจะเป็นอย่างไรผู้ให้ข้อมูลก็ไม่ได้รับผลกระทบต่อการรักษาพยาบาลที่ควรจะได้รับตามสิทธิที่มีอยู่ และในระหว่างการศึกษา หากมีคำถามใดไม่สะดวกใจที่จะตอบก็มีอิสระที่จะไม่ตอบ รวมทั้งสามารถบอกยุติการให้ความร่วมมือในขั้นตอนใดๆ ของการวิจัยและขอข้อมูลกลับคืนได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องบอกเหตุผล โดยผู้วิจัยจะให้โอกาสผู้ให้ข้อมูลได้ซักถาม

ข้อข้อใจเพิ่มเติมจนมีความกระจำและมีเวลาในการคิบททวนก่อนคัคสินใจให้คำคอบด้วย
ความสัครใจของคนเอง

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยประสบการณ์ชีวิตของชายวัยทองในเขตกรุงเทพมหานคร